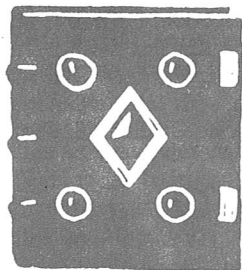

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

5-6/1982

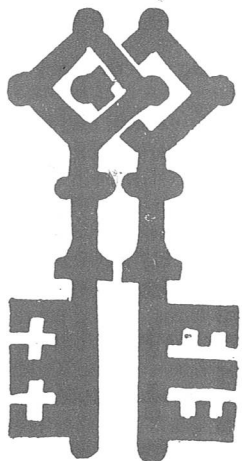
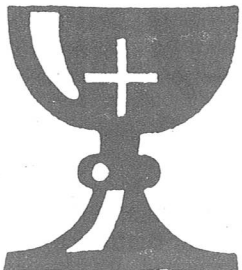
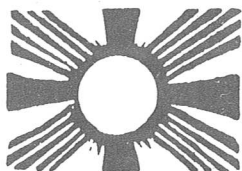

DEN GODE HYRDE OG KIRKENS ENHED

Prædiken under messen i Sct. Johannes kirke i Århus 22. maj 1982 i forbindelse med »Fællesskabet Kirkelig Fornyelse» landskonvent.

Epistel: Ef. 4,1-6 – Evangelium: Joh. 10,11-16

Salmer: 285, 221, 953, 286, 226.

NÅR vi idag fejrer messe for KIRKENS ENHED, Kirkens enhed i Jesus Kristus – således at alt i messen, både salmer og bønner og bibeltekster, ja også selve messens højdepunkt, det hellige nadversakramente, peger hen på denne enhed – så er det, fordi denne Kirkens enhed i Kristus virkelig er en *realitet*, men dog samtidig noget, vi *beder* om må træde synligt frem, træde synligt og tydeligt frem ud af den splittelse, som vi med sorg må konstatere har ramt Kristi Kirke på jord. Den Kirke, som ifølge klare ord i Det nye Testamente er Kristi legeme, ét med Ham og dermed Hans fortsatte inkarnation i verden. Den Kirke, hvorom vi bekender – både i vor dåbspagt og i Nicænums form – at den er én. Kristus har stiftet én Kirke, ikke mange, og derfor hører enheden med til selve Kirkens væsen!

Denne enhed formaner Herren – gennem sin apostel Sct. Paulus – i *epistelen* idag os til at bevare, idet vi husker på, at der er ét legeme og én Ånd, at vi er kaldet til ét håb, at vi har én Herre, én tro, én dåb, én Gud, som er alles Fader. Jo, Kristus vil, at Hans Kirke skal fungere som en enhed! At Han og Hans døbte og troende folk skal leve i kærlighedens og sandhedens inderlige fællesskab og enhed!

Men Kirken er jo netop *splittet*! Splittet og delt op i så mange fraktioner, der ofte har mere travlt med at hyppe egne konfessionelle kartofler end med at få budskabet om Guds frelse i Kristus bragt ud til en døende og fortabt verden!

Denne splittelse mellem lemmerne på Kristi legeme er ganske klart i strid med selve Kirkens væsen. Og dermed er den synd mod Herrens vilje med sin Kirke. Ja, den er *vor* synd, en synd, som vi må gøre bod for gennem syndsbedelse og ved bøn og arbejde for genoprettelse af Kirkens

synlige enhed på sandhedens grund.

I sin bog »Kristi Kirke« citerer Bo Giertz et kald til bod på dette felt, som lød allerede i trediverne i Tysklands evangeliske Kirke. Et uddrag heraf lyder: »Tilbage til det Ene, tilbage til det Hele! Tilbage bag om konfessionerne, til den udelte Kristus. Vi må lære forfra igen at betragte små ting som små og store ting som store. Lad os prøve at betragte kirkehistorien i dens helhed. Da bliver det tydeligt, at enhver splittelse i Kirkens historie, trod sin åbenbare nødvendighed, i sidste ende bærer forbandelsens mærke. Der hviler en forbandelse over frikirkerne, der løsrev sig fra Rigskirken. Der hviler en forbandelse over de protestantiske kirker, der løsrev sig fra den katolske. Og der hviler en forbandelse over den romerske Kirke, som løsrev sig fra den græske. Denne udvikling går idag mod sin afslutning. Hvad der endnu kan komme, er kun nihilisme og anarki – om det ikke allerede er kommet. På den vej kommer vi ikke et skridt længere. Her hedder det nu: Bod, omvendelse, radikalt og totalt!«

I denne tyske opfordring til bod for vor synd mod Kirkens enhed, som Bo Giertz her citerer, ligger der en dyb sandhed. Og den må tale også til os idag. Den er nemlig lige så aktuel idag, hvor splittelsen stadig kendetegner den Kristi Kirke, som dog efter sit væsen er én!

Men *hvordan* skal Kristi Kirke da komme til at fremstå som den synlige enhed i fredens bånd, som Herren har bestemt den til? Hvordan kan det ske? Vi ser jo de dybe uoverensstemmelser og den dybe uforsonlighed, der ofte findes iblandt os, som kalder os kristne! Ja, vi skal gøre bod og bekende vor synd på dette felt. Men hvad mere? Skal vi blot lade, som om alle forskelle mellem kristne ikke eksisterer? Og skal vi blot lade fem og syv være lige og regne alt, hvad der læres og forkyndes og praktiseres i den kristne Kirkes navn, for lige rigtigt og lige godt? Nej, bestemt ikke! Kirkens enhed er jo ikke en enhed mellem alle

mulige forskellige anskuelser og opfattelser og meninger! Men den er en enhed på *sandhedens* grund, på *apostolisk* grund! Og det vil sige: Den er en enhed i *Kristus*, i Ham, som er Sandheden! Og derfor må alt vort arbejde for Kirkens synlige enhed være på sandhedens grund! Den må begynde med Ham, som selv er Sandheden og Kirkens eneste Grundvold, Jesus Kristus!

Det vil også *evangeliet*, vi har hørt idag, minde os om, evangeliet om Jesus som DEN GODE HYRDE, den rette Hyrde, for sin hjord. Denne hjord er netop Kirken, hele den kristne menighed. Og denne hjord er hjælpeløs og fortabt, om ikke den holder sig til sin Hyrde, til Kristus! Holder sig til Ham, som satte livet til for fårene, for sin hjord, for sin menighed – som et fuldkomment og evigt gældende offer for alle dens synder og for at besejre dødens magt over den! Holder sig til Ham, som er opstanden og himmelfaren og lever – og er os nær ved sin Ånd, med hele frelsens og sejrens og livets virkelighed!

Ja, Jesus Kristus, den korsfæstede og opstandne og ophøjede Frelser og Herre, er den gode og rette Hyrde for sin hjord. Han er den, der holder sammen på sin hjord og sørger for den. Derfor må Kirkens enhed, hjordens enhed, altid hænge sammen med det at holde sig til denne Hyrde, følge Ham, lytte til Ham og lade sig føre og lede af Ham!

Og her vil jeg gerne drage to aspekter frem.

1) For det første dette: Som den rette og sande Hyrde, som Overhyrden, tager Kristus sig UNDERHYRDER i sin tjeneste – netop for at hjorden kan *blive* hos Ham. Det gør Han i Kirkens hyrde- og læreembede. Der kalder og indvier Han nogle til at gå med myndighed og autoritet fra Ham, gå med Hans ord og sakramenter – for at flere må komme med i Hans Kirke-hjord, og for at denne Kirke-hjord må blive bevaret i fællesskabet med Ham! Vi, som af Guds nåde har fået overdraget dette underhyrde-embede,

har et meget stort ansvar, et stort ansvar for, at vi ikke går i vort eget navn og med vore egne meninger, men i Hans navn, med Hans fuldmagt, med Hans frelsende og livgivende ord og sakramenter. Vi må bede om at være rette hyrder, der kun ønsker at gå bud for den rette Overhyrde, Jesus Kristus selv, og vise hen til Ham! Det er menneskers evige fortabelse eller salighed, det gælder – om der lyttes til de falske hyrder, til lejesvendene, eller der lyttes til den rette Overhyrdes røst gennem Hans rette underhyrder. Derfor hører det også med til kampen for Kirkens enhed, Kirkens synlige enhed, at hyrdeembedet i Kirken ikke bliver misbrugt i strid med Herrens bud og ordninger, men at det får lov at være, hvad det skal være: et sandt apostolisk hyrdeembede, der i troskab mod Skriftens ord og Kirkens gamle bekendelse véd sig at gå med fuldmagt fra Ham, der er Overhyrden, Ham, der er fortabte synderes eneste redning, Ham, der ene er vor vej til livet, til Himlen, til saligheden. Ja, vi som har fået embedet i Kirken betroet af Kirkens Herre, af Overhyrden Jesus Kristus, må sandelig bede om at være rette hyrder – i sand ydmyghed, i troskab mod Ham, der sender os, og i omsorg for den

hjord, vi er sendt til! Vi må bede om at være det for hjordens skyld, for Kirkens enheds skyld!

2) Det andet aspekt, der skal drages frem i forbindelse med det at holde sig til den gode Hyrde, Jesus Kristus, som forudsætning for Kirkens enhed, er dette: Ikke blot underhyrderne, dem, som Gud har sat i Kirkens hyrde- og læreembede, men også alle FÅRENE i hjorden, hele Kristi menighed, har et ansvar her. Herrens døbt og troende folk må lytte til den gode Hyrdes røst, lytte til den i Den hellige Skrift, lytte til den gennem Hans rette underhyrderes forkyndelse og belæring. Jesus sagde jo: »Jeg er den gode Hyrde, og jeg kender mine!« Men Han sagde også: »Og mine kender mig!« Det betyder, at rette får er de, som hører den gode og rette Hyrdes røst, lytter til den og følger den og derigennem lærer Ham at kende. At være rette får vil ikke sige at være store og betydningsfulde i egen person, ej heller fejlfri og syndfri, men netop svage og skrøbelige syndere, der kun véd én ting til salighed: Den gode Hyrde, Jesus Kristus, og Hans gerning til frelse for syndere og i synderes sted. Disse rette får tager sig på Frelserens formaning i vare for de falske profeter, vrang-

VED REDAKTØRSKIFTET

I anledning af redaktørskiftet havde vor nyvalgte redaktør, Knud Christensen, sin egen kommentar i sidste nr. af Re-formatio. Der burde også have været en kommentar fra FKF's bestyrelse, men af forskellige årsager kom den ikke, hvorfor vi nu skyndsomst søger at indhente det forsømte.

Ved FKF's stiftelse i Odense den 17. november 1979 var der ikke megen tvivl om, at Ole Skjerbæk Madsen skulle være redaktør af Re-formatio. Han var fuld af ideer, og med sin store arbejdssevne var han selvskeven til posten. Det lykkedes

ham da også i den korte tid, han var redaktør, at skabe en hel række læseværdige numre, som også gav genlyd i udlandet. Herfor takker bestyrelsen hjerteligt og beklager, at han på grund af stort arbejdspress i sit nye sogn så sig nødsaget til at trække sig tilbage. Han fortsætter dog i redaktionsudvalget.

Samtidig byder vi velkommen til Knud Christensen. Vi har god grund til at nære de samme forventninger til ham som til Ole Skjerbæk Madsen og ønsker ham lykke til i det nye job.

P.b.v., Olav Fog

lærens og vildfarelsens ulve, og for de hyrder, der ikke er rette hyrde, men lejesvende, falske hyrder, uden vilje til troskab mod Herrens ord og uden omsorg for hjorden. De rette får holder sig i stedet til de rette hyrder, de rette underhyrder, for derigennem at høre Overhyrdens røst. Jesu formaning til sin hjord om at tage sig i vare for de falske profeter og de falske hyrder og holde sig til Ham, den rette Hyrde, og de rette underhyrder, som er sendt med fuldmagt fra Ham, er noget, det er nødvendigt at besinde sig på, netop når det drejer sig om Kirkens enhed – for at det ikke skal blive en falsk enhed, men den sande enhed i Kristus på Skriftens og bekendelsens grund!

Så er det da sådan, at både de rette hyrder og de rette får holder sammen om *den* rette Hyrde, Overhyrden, Jesus Kristus. I fællesskab holder de sig til Ham og øser af Hans nåde i ordet og sakramenterne. Sådan opbygges og bevares de kristnes enhed, Kirkens enhed!

De falske hyrder og deres får arbejder også for enhed – men det er en falsk enhed! Hos dem satses der på bred rummelighed og tolerance i Kirken, og det lyder jo besnærende, det lyder så kærligt og omsorgsfuldt. Men i praksis viser denne form for kristen enhed sig at være en variant af den gamle fabel om ulven og lammet. Ulven vil have fred og enighed, men på den måde, at den vil æde lammet og forlanger, at lammet villigt og lydigt går med til dette! Sådan går det i en Kirke, når de falske hyrder trænger ind og tager magten. Sådan går det, når en i virkeligheden anden religion – vi kunne næsten sige folkereligionen – stykke for stykke erobrer Kirken. Vi kan vel her ikke lade være med at tænke på, hvad der nu sker i den svenske Kirke. Men vi behøver såmænd ikke gå længere end til vor egen danske Folkekirke – hvor Guds klare ord i vid udstrækning fornægtes eller omtolkes, for at det kan komme til at passe med tidens tanker og holdninger, hvor Herrens tydelige bud angående Kir-

kens ordninger tilsidesættes, fordi de ikke stemmer med det moderne »demokrati«s ligestillings- og ensretningsprincipper, og hvor sakramenterne, ikke mindst den hellige nadver, mange steder forvansktes i strid med Jesu egen indstiftelse. Jo, vi ser tydeligere og tydeligere frugterne af de falske hyrderes »enheds«-bestræbelser!

Men den sande Kirkens enhed er altså af en anden art. Den består deri, at både hyrder og får, præster og lægfolk, lytter til den gode Hyrdes røst, til Overhyrdens røst, tror på Hans ord og ønsker at adlyde Ham i alt. Kun på den måde træder den sande Kirkens enhed frem, sådan som Kristus ønsker den og beder om den!

I slutningen af vor evangelietekst idag siger Jesus, at Han har andre får, som ikke hører til denne fold, ikke hører til den fårefold, som Han har oprettet i sit jordiske liv. Også dem vil Han føre og være Hyrde for, siger Han. Også dem skal Han drage til sig, så der bliver én hjord, én Hyrde. Den første fårefold skal vel betegne Israel og de jødekristne. Og de, som endnu ikke hørte til fårefolden, er hedningefolkene. Men den gode Hyrde gennembryder alle nationale grænser og forer i sin fårehjord mennesker af alle folkeslag, alle tungemål, alle kulturer! Det er sandelig Kirkens enhed, vi møder her i vort evangelium idag! Det er den ene, hellige, almindelige Kirke!

Men her skal vi netop lægge mærke til, hvad evangeliet siger. Det siger, at Jesus skal samle alle til sig! Ikke til nogen anden skal de samles! De skal alle forenes i en og samme tro på *Ham*! De skal alle være forenet med Ham i den tro og dermed også være forenet med hinanden!

En hjord bliver der, når fårene flokkes om én Hyrde, om den gode Hyrde, om Overhyrden, Jesus Kristus, og lytter til Hans røst alene, som lyder endnu idag i de rette underhyrderes ord. Da drager Overhyrden sine får sammen til én hjord ved at kalde dem til sig fra de mange forskellige sammenhænge.

»Den sande Kirke«, siger Martin Luther, »er fårene, der lytter til den gode Hyrdes røst«. Der har vi altså vejen til Kirkens enhed, til den sande enhed i den Kirke, som nu i det ydre er furet af splittelse og uenighed! Så må vi da – midt i al tidens åndelige forvirring, også med al den nyreligiøsitet, der vælter ind over den gamle kristenhed – i syndsbekendelse og bod for *vor* andel i Kirkens splittelse og i bøn om enhed på sandhedens grund lytte til den gode Hyrdes røst og holde os til Ham og lede mennesker til Ham! Det må virkelig være sådan, som vi skal synge med Rosenius om lidt:

*»Vi følger vor Hyrde,
den trofaste Hyrde,
vi kender Hans røst!«*

Ja – og denne vor gode Hyrde tilbeder vi i ydmyg tak og glæde, også når Han kommer til os og rækker os sit ofrede le-geme og blot og forener os med sig selv og med hinanden i den hellige nadver, den tjeneste, som er enhedens tjeneste frem for nogen! Vi tilbeder Ham, fordi Han alene er vor frelse og fred, fordi Han alene er enhedens grund for sin Kirke! Vi tilbeder Ham og synger:

*»Lov, pris, tak og ære
i evighed være
vor Gud og vort Lam!«*

Amen.

Hans Oluf Madsen, Nørhå

JO, DET ER GANSKE VIST!

at der er enkelte *medlemmer af Fællesskabet Kirkelig Fornylse*, der endnu ikke har betalt medlemskontingent for 1982, at der er en del *abonnenter på Re-formatio*, der endnu ikke har betalt abonnementet for 1982.

Ved at betale nu sparer De Dem selv for ærgrelsen ved senere at modtage en rykkerskrivelse, og De sparer ekspeditionen for tid og udgifter. Vi svømmer ikke i penge og er taknemmelig, hver gang vi kan spare en udgift.

Derfor er vi også meget opmuntrede ved de gaver og kollekter, vi har modtaget. Det synes vi er en god idé til efterfølgelse.

Med venlig hilsen
FKF's kasserer
Axel Madsen
Carit Etlars Vej 5,1.
1814 København V.

Postgirokonto nr. 2 08 81 42

HVAD FORTÆLLER VORE JULESALMER OM JOMFRU MARIA?

HVER Gang vi gaar til Kirke i Julefesten, gaar vi paa Barselbesøg. Julens store Begivenhed, Guds Søns Fødsel som Menneske er jo en Barsel, en Barnefødsel. Og naar vi ellers gør Barselbesøg hos Familie og Venner, er det naturligvis for at se ned i Vuggen og beundre den lille Nyfødte. Men det sker da ogsaa for at besøge Moderen og lykønske hende. Over Barnet glemmer vi ikke dets Moder. Tværtimod, vi gør da Stads af hende og roser hende for hendes nye Bedrift og giver hende Gaver. Det finder vi helt naturligt ved almindelige Barselbesøg, hvad det jo ogsaa er.

Derimod, ved vore Barselbesøg i hvert Aars Julefest glemmer vi oftest Moderen og har ikke noget med til hende. F. Ex.: I hvor mange Kirker er der i Julen stillet Blomster ved Jesus-Barnets Moders, den salige Jomfru Marias Billede paa Altertavlen? Eller hvor mange Juleprædikener handler foruden om Guds Søn ogsaa om Hans Moder? Hun nævnes da ellers jævnligt i Julens hellige Tekster. Og vel er Højtiden *Hans* Fødsels Fest, og *Han* er Guds Frelser til os — ja, men det var *Maria*, der fødte Ham som Menneske, og gennem hvem Han kom til os; og havde hun ikke gjort det, havde vi slet ingen Frelser haft. Maria, vor Frelses Moder hører sagligt med til Julen, til den lykkelige Barsel i Betlehem. Hun er som Moder dybt bundet til Ham, og Han kan som menneskefødt ikke skilles fra hende.

Dette ved vore Julesalmer. I de fleste af dem er Maria til Stede, om ikke med Navns Nævnelse, saa dog efter Sagens Natur. Lad os blade dem igennem og høre, hvad de har at sige om hende!

Vi begynder med Nr. 63, Kingos geniale Inkarnationssalme »Nu kom der Bud fra Englekor». Den er ganske vist en Adventssalme, men Advent og Jul hører jo sammen. Og — trods Grundtvigs ned-

dæmpende Gendigtning — hører vi her, hvad dansk Salmedigtning *kan* sige om Guds Moder, »Som Lyn» træder Engelen ind til Maria med Guds Budskab til hende, »med et Hilsæl, som skrækker, skønt det fryder». Plastisk stærkt er Scenen tegnet. Men Kingo selv gør det endnu bedre:

Maria nu et Budskab faar
fra Gud, som Engle byder
og i sit Ærinde formaar,
at de hans Bud adlyder.
Den Gud-velyndte Jomfrusjæl
ved Gabriel
Guds Huld og Hilsen nyder.

Her kommer Kirkens gamle Tro stærkere til Mæle: At Maria er den af Gud særligt yndede; hun er jo den fra Evighed af til denne enestaaende Opgave udvalgte. Derfor ogsaa i begge Digteres Pen en Om-skrivning af det gamle »Hil dig, Maria, fuld af Naade». Og Engelen afleverer Guds Budskab: »Lyksaligste blandt Evas Køn — — Du føde skal Guds egen Søn». Ogsaa her er Kingo mere ægte mariologisk:

Livsalligste blandt *Kvindekøn*,
Gud vil dig højt begave.
Thi Guds enbaarne, kære Søn
skal *Vaaning i dig have*
og i *dit Lives Jomfruskrin*
en *Sted for sin*
Undfangelse vil lave.

Tiltalen til Maria er her mere stemmende med Bibeltecten, der lyder videre i »Hil dig, Maria»: »Velsignet er du blandt Kvinder». Og Inkarnationens Under og dermed Marias frelseshistoriske Betydning som den, der virkelig bærer *Gud* under sit Hjerte, er her fastholdt og tilmed saayndefuldt udtrykt. I V. 4 siger Kingo:

Dit Liv en Søn skal bære
med *Guddoms Fylde* uden Tal,
han og *dit Kød* skal ære!

og understreger herved endnu stærkere Inkarnationens fysiske Virkelighed: At den har Virkning endog for Marias eget Legeme — som tænker han paa Kirkens Lære om Marias legemlige Optagelse i Himmelen? Dog allerstærkest udtrykker Kingo Guds Menneskevordelses Mysterium i det Vers, vi ikke kan synge, da det desværre er udeladt af Salmebogen:

Det Jomfruliv velsignet er
med Livsens rene Drue,
Guds Søn hun under Hjertet bær',
som hendes Bryst skal sue!
Der ligger Gud, et lidet Nor,
og sagte gror!
Det *Under* er at skue!

Men som det blev sagt i Salmebogskommissionen: »Saadan noget kan man jo ikke lade Folk synge idag». Jo, det er netop saadan, vi skal synge ogsaa idag. Thi der kan ikke lægges Vægt nok paa Kristendommens største Mysterium: Guds Menneskevordelse gennem Maria. Den kan ikke forstaas og forkyndes dybt nok og vidt nok. Enhver afsvækket, neddæmpet Behandling af den er et Attentat mod Kirken og derigennem en Ødelæggelse af selve Menneskelivet. Det er mod denne Ulykke, Jomfru Marias Plads i Kirken og i Folkelivet skal sikre os. Ogsaa hendes Plads i Julesalmerne. Derfor nævner de hende saa ofte.

Den første af disse, Nr. 76 nævner hende ikke ved Navn. Men Linien: »I Krybben lagt, i Klude svøbt» lader os tydeligt se hende — det er jo hende, der svøber Barn Jesus og lægger Ham i Krybben. Det samme gælder Nr. 78, 79 og 80:

Han lader der i ringe Svøb sig binde,
hvor ellers Fæ og Faar gaar ind i Ly,
en Krybbe er Hans første Eje,
det tørre Græs og Straa Hans første Barneleje.

Paa Hø og Straa Du ligger der
i Klude svøbt, o Herre kær
— — —

Og: — — — *Nu giver Agt*
paa Barnet svøbt, i Krybben lagt!

Thi hvem vaager over Ham her i Krybben om ikke Hans Moder Maria? Ogsaa i Nr. 82 med Linien om »Gudsbarnet i Svøb» ser vi hende. Gudsbarnet er jo ikke en mytisk Skikkelse, men den historiske Person Guds og Marias Søn Jesus.

Mere direkte træder hun frem i Nr. 83:

Himlens Morgenrøde
for levende og døde
oprandt, da Guds enbaarne Søn
til Moder fik en Jomfru skøn.

Her udsiges Julens Under med rene Ord: At Guds Søn, »født af Faderen før alle Tider», fik ogsaa en Moder. Thi Han er selv Himmelen Morgenrøde, der »lod sig paa Jorden føde» af en Jomfru, som det var varslet af Profeten: »Se, Jomfruen bliver frugtsommelig og føder en Søn» (Jesaja VII). Og det samme synger Nr. 84: »Et lidet Barn saa lysteligt blev af en Jomfru baaret — — i Tidens Fylde, da Guds Søn paa Jord sig fandt en Moder skøn».

Ja, en *Moder!* Thi Guds Søn fik i sin Menneskevordelse aldrig en jordisk Fader, men en jordisk Moder. Da Gud besluttede, at nu skulde Hans Frelsesværk for Alvor begynde paa Jorden ved Hans Søns Menneskevordelse, valgte Han en Person af *Kvindekøn* til at være den Port, gennem hvilken Sønnen skulde træde ind i Menneskelivet og selv blive et Menneske. Sønnen kom til os gennem en Kvindes Skød, Han kom som *den kvindefødte* (Galaterbrevet IV). Og Kvinden er Maria. Hendes Skød er, som Kirken siger, »porta coeli»; den Port, hvorigennem Himmelen bryder ind i den skabte Verden, og gennem hvilken omvendt ogsaa Verdens Vej gaar til Himmelen. Dette er altsaa i dette Tilfælde Kvindeskødet — det Sted, hvor alt Menneskeliv kred-

ser; hvor dets lifligste Fryd er at finde, men hvor ogsaa dets dybeste Skændsel udøves. Dette Sted helliger Gud ved gennem Maria at lade Frelseren komme til os derfra. Derfor er Maria den »velsignede blandt Kvinder», som Bibeltexten og »Hil dig, Maria» kalder hende: Den for alle kvinder, for alle, der ejer Skødets Helligdom, velsignede; den, fra hvem Hans Velsignelse udgaar til alt af Kvindekøn, og ved hvem Kvindekønnet modtager en Ære, som Mandkønnet aldrig har besiddet. Guds Søn fik aldrig en jordisk Fader — i Maria fik Han en jordisk Moder. Herved er ikke kun i Frelsehistorien, men i hele Verdenshistorien Kvindekønnet ophøjet over Mandkønnet — *ved Maria*.

Dette burde Dansk Kvindesamfund, Kvindeligt Arbejderforbund og alle Tidens Kvindebevægelser og Feministerne betænke: At al deres Raaben og Skrigen om Kvindens »Ligestilling» med Manden er aldeles overflødig; thi Gud selv har for længst ikke kun ligestillet de to, nej, Han har ophøjet Kvinden over Manden ved at lade *Kvinden* Maria føde Hans Søn. Derfor bør Dansk Kvindesamfund og alle lignende Foretagender udnævne Jomfru Maria til deres Æresmedlem og stille deres Virke ind under hendes Forbøn og indlede hvert af deres Møder med at bede et »Hil dig, Maria». Da vil hele Feminismen være anbragt paa et realistisk Grundlag og sikret mod den hidtidige Afsporing.

Ogsaa den i særlig Grad ulykessvangre Gren af »Kvindeligestillingen», som Fænomenet »kvindelige Præster» udgør, vil visne bort af sig selv, om det til Bunds forstaas, at Guds Søn fik en jordisk Moder, aldrig en jordisk Fader. Dette Faktum lægger jo over alt Kvindekøn for alle Tider en særlig Ære, som Mandkønnet aldrig vil kunne opnaa. Enhver Kvinde kan rose sig af, at en af hendes Køn skænkede Verden Frelseren ved at føde Ham som Menneske. Til Gengæld bandt Frelseren selv sit Præsteembede til Mandkønnet. Men denne Ære over Mandkøn-

net kan ikke maale sig med den Ære, som Kvindekønnet modtog fra Maria som Frelserens Moder. Thi det er større at føde Ham som Menneske end i Kraft af Præstevelsen at kunne virke Hans Nærværelse paa Alteret i den hellige Messe. Det første forudsætter jo Marias personlige Valg, hendes frivillige Ja til Gud; det andet sker ved Guds egen naadefulde Nedladelse, ved en Fuldmagt, der er en Gave fra Gud. Saaledes løses ogsaa Spørgsmaalet om »kvindelige Præster» gennem Marias Gerning.

Den næste Julesalme — Nr. 85 — nævner Maria som »en fattig Jomfru», der »fødte Himlens Kongesøn». Saa stort er Julens Under: Han lod sig ikke føde af en Dronning eller anden til Hans høje Stand passende Kvinde, men af en fattig Landsbypige — saa dybt steg Han ned for at naa selv de ringeste iblandt os. Til Gengæld var det Himmelens Kongesøn, hun fødte; Ham, der er Gud fra Evighed af; ikke en tilfældig Profet eller en mytisk Æventyrprins. Dette understreger ogsaa Nr. 86: Han er den, »som Jorden gør sjæleglad — — vor Frelser fra al Fare» — *Han* ligger nu ved Maria »svøbt i Løn i Krybben; tag det vare!». Og endnu stærkere i Nr. 87: »Du lille Barn saa favr og skøn, *Gud Faders og Marias Søn*». Det sidste »og» er af største Vigtighed og hindrer, at Moderen glemmes over Barnet. Hun *maa* nævnes i denne Præsentation. Hun er jo Garanten for, at Gudssønnen virkeligt er bleven Menneske og dermed Frelseren.

Ogsaa i Nr. 88 er Maria til Stede, om end unævnt. Thi hele V. 2: »Født er Han ved Midnatstid, [som] skabte Sol og Maa — — —» forkynnder Julens Paradox: At Skabningen føder Skaberen; at Mennesket Marias Arme beskytter den Gud, der selv er alles Værn; at Han, som er alt Livs Ophav, nu selv maa suge Liv af en Kvindes Bryster — det Paradox, der er Frelsens historiske Virkelighed og har sit blivende Udtryk i Marias Person. Det samme siger Nr. 89: »Verden gaar i Dit Ledebaand, Dig dog svøbte en Kvindes

Haand». Og desuden er Du »født af en Jomfru ren og skær». Her ser vi i Maria Frelsens nye Menneske: Jomfruen ren og skær — den nye Eva uden Skyld; det nye Menneske, der — baade Kvinde og Mand — er som en Jomfru for Gud, fordi det ved den Jomfrufødte er rent og uden Synd — det Menneske, som Marias Skikkelse altid og overalt er Idealbilledet paa. Blot ikke her til Lands, hvor hun er gjort hjemløs i den officielle Kirke som i hele Folkelivet.

I Nr. 91 ser vi det skønne Billede, hvormed Inkarnationens Virkelighed ikke kan udtrykkes bedre: »Han ligger nu ved sin Moders Bryst». Her sker det, som siden hen fik en Kvinde til at udbryde: »Saligt er det Liv, som bar Dig, og de Bryster, som Du diiede» (Lukas' Evangelium XI). Ja, det er Saligheden paa Jorden, at den evige Gud fra Himmelen dier Marias Bryster! Saa lille gjorde Han sig gennem hende, for at vi skal blive store hos Ham.

Nr. 94 synger tre Gange jublende: »Født er Herren af en Mø» og understreger herved Jomfrufødselen: Den nye Begyndelse paa Jorden; Evas Forbandelse brudt; Mands Vilje tilsidesat — Guds Indgreb til en ny Menneskeslægts Skabelse gennem Møen og Møbarnet. Og at denne nye Begyndelse gælder os alle, siger Nr. 95: »Vor Gud med Frelsernavn — — er i vor Moders Favn». Frelserens Moder Maria er ogsaa *vor* Moder, den nye Menneskeslægts, hele Verdens Moder. Og det er jo indlysende. Thi bliver i den hellige Daab Gud vor Fader og Hans første Barn, Sønnen vor Broder, maa dennes Moder ogsaa blive vor Moder.

Dette gentager Nr. 97: Gud er min Fader, Jesus min Broder, og »Kirken er min Moder». For Kirken er i Virkeligheden Maria. Hun er jo Kirkens Urform, den allerførste, lille Kirke. Som hendes Skød husede Frelseren, rummer Kirkens Alterkalk Ham nu; som hun fødte Guds Barn fra Evighed af, Sønnen, føder Kirkens Døbefont nu alle Guds andre Børn, Sønnens Brødre og Søstre i den nye Menne-

skeslægt. Kirken fortsætter Marias Moderskab. I dens Sakramenter er hendes Moderskød stadigt i Funktion og bringer mange smaa, nye Jesus'er til Verden.

Og vi blader frem til den for vort Emne sidste Julesalme, nr. 106: »En Rose saa jeg skyde op af den frosne Jord». Tilsyneladende siger den om Maria kun, hvad vi allerede har hørt: »En Jomfru var Hans Moder, Maria ren og skær», hvilket sandelig heller ikke er lidt. Men som Salmen lyder nu, er den ret ny — V. 1 og 2 gendigtede 1920 af vor store Orgelmester Thomas Laub og V. 3 oversat 1935 af Præsten Uffe Hansen. Dog, disse tre Vers er kun Resterne af et stort Digt paa 23 Vers; nemlig en tysk Maria-Vise fra Midtaldertiden, som her har faaet et ganske andet Indhold. I den gamle Vise er Rosen nemlig ikke Jesus, men Maria selv. Ogsaa hendes Fødsel har Kirken besunget og glædet sig over. Det hører jo til dens Tro, at fordi hun skulde blive Verdens første Alterkalk, det hellige Kar, hvori Frelseren skulde hvile, er hun ved Hans Sønning og Fortjeneste selv undfanget og født uden Synd. Derfor er hun Rosentræet, som bærer den Blomst, der hedder Frelseren. Dette maa tænkes med, om Salmen skal kunne synges ret: At Rosenbilledet ogsaa omfatter Guds Moder. Men det gaar ogsaa an. Thi hvem kan i Julefestens Barselglæde over Barnet glemme Moderen? De to hører uløseligt sammen — hendes Ære er jo Hans Ære!

At vore Julesalmer fortæller saa meget om Jomfru Maria, forbavser maaske nogle. Men det skyldes, at vi her som i hele Salmebogen ofte har et forkert Forhold til Texterne. Salmer er jo Digte, Poesi. De udtrykker stærke Følelser og benytter ofte Billedsprog. Og alt sligt kan vi jo ikke tage bogstaveligt, vel? Vi synger alt for ofte vore Salmer kun som »Lyrik», som Ord, der nok klinger smukt, men da ikke skal forstaas, som de lyder. Dette er en stor Fejl. Ved vi noget om, hvordan Salmer bliver til, forstaar vi, at de netop skal tages for deres Paalydende. De udsi-

ger jo alle Kirkens Lære og Tro; og derudfra skal vi synge dem. Ogsaa vore Jule-salmer; ogsaa alt det, de siger om den sa-

lige Guds Moder Maria og dermed om Ju-lens og Frelsens Virkelighed.

Urban Schrøder, Varnæs

FESTLIGT OG MINDRE FESTLIGT — TANKER OM 1982

1982 var St. St. Blichers 200 års jubi-læum. Kaj Munk har med betagelse fortalt, hvordan en dame engang i København spurgte ham om Sankt Blichers vej.

Munk blev glad om sind. Endelig var han blevet kanoniseret, den lidetagede jydsk præst. »Fra i alle bedre Kredse at være regnet for Synder var han omsider naaet til i det brede Folks Bevidsthed at staa som en Helgen».

Blicher var unægtelig en særpræget præst, men dog nok bedre end sit rygte. Det indbragte Blicher en biskoppelig reprimande, da den fine kirkemand havde erfaret, at Blicher hjemme i sognet gik omkring iført en grøn, bredskygget kasket. Biskoppen skulle have set mangan en præst, ja biskop med, idag! Dekorum skifter.

Til en udgivelse af nogle noveller satte Blicher vers som forord. Heri siges, at han

*»har hørt sig om, opsnapet et og andet,
saa her, saa der, i Staden og paa Landet».*

Disse linier kan være en overskrift for følgende indtryk af dansk kirkeliv i 1982.

Først dog et lille fremsyn. Også 1983 vil blive et jubilær. To store jubilæer skal fejres: Luthers og Grundtvigs. Henholdsvis 500 og 200 år.

Ved reformationsfesten 1812 måtte Grundtvig »udlægge den bedrøvelige Sandhed, at vi ikke længere ere Lutheraner». Dette sagde han virkelig! Nogle mener, at de er blevet det siden!

Nu — 170 år efter — kan Grundtvigs ord »udlægges», at vi ikke længere er

grundtvigske! Vi er kun enkelte endnu.

Kirkefader Hieronymus skrev om nytåret 359, at da vågnede kristenheden op og så, at den var blevet ariansk. Arius var en fæl kætter, der med statsmagtens støtte fik sat et slemt kætteri igennem. Det var en fornægtelse af Kristi evige guddom.

Da det heldigvis kan være sandt, at »hver djævel har (kun) sin tid», blev det arianske kætteri siden afvist. For en tid da!

I Danmark er man ikke gennemgående ariansk, men mange vil gerne være grundtvigiansk! Af grundtvigianere vrimer stad og land, men hvor er de grundtvigske? De fleste nok i Himlen!

På jorden er mange grundtvigianere organiseret i Kirkeligt Samfund (KS). Samfundet er gammelt, men desværre endnu ikke nået tilbage til barndommen.

Ved samfundets sidste årsmøde fremsatte dets formand en interessant skelnen mellem at være aktiv og at være aktivist. Det første skal være noget godt, det sidste noget forfærdeligt.

Man kan — hvad »godt» og »forfærdeligt» angår — tænke på forskellen mellem at være grundtvigsk og at være grundtvigiansk.

Grundtvigianere vil for alt i verden ikke være aktivister, og man må glædes over, at de så vil til at være aktive.

En opsats i Kristeligt Dagblad havde overskriften: »Bedre billede af Grundtvig». Eftersom der ved siden sås et — iøvrigt pænt — billede af professor Lindhardt, var jeg lige ved at tænke, at overskriften skulle have været: »Bedre billede end af Grundtvig»!

Vemodig stemt kiggede jeg på min væg: skulle de to billeder af Grundtvig nu tages ned? var de ikke længere gode nok?

Heldigvis blev jeg klar over, at det ikke var portrætter af den Gamle, at Lindhardt havde noget imod, men han ønskede et bedre »billede» af Grundtvigs syn på menighed og folk. Således måtte man ikke gøre det kristelige fællesskab identisk med et folkeligt fællesskab, og heri har Lindhardt aldeles ret.

Kristeligt Dabblad bringer mange billeder. Også af KS-formanden, domprovst Povl Kiilerich. Det skulle ikke undre, om han også har været placeret på avisens næstsidste side, hvor udvalgte oplever den særlige ære at blive bragt som »Dagens portræt».

Kiilerichs billede er også pænt. Det er hans meninger, der er noget i vejen med.

Efter et årsmøde får KS gerne en hel side i Kristeligt Dagblad. Om det får flere af medlemmerne til at holde avisen, er vel tvivlsomt, men det giver andre lejlighed til at læse formandens paveudtalelser.

Største udtalelse i år var, at det grundtvigianske samfund nu ville til at vise aktivitet, men ikke for meget, så det blev til aktivisme!

Formanden dekreterede, at man ikke havde ønske om »at bortvise Indre Mission fra vor fælles folkekirke». Det var pænt af ham!

Videre dekreterede formanden et nej til bibelslaveri. Dette tiltrods at Grundtvig egentlig var fundamentalist.

Formandens nej gav ham anledning til næsten rent ud at opfordre menighedsråd til at afvise ansøgere fra Menighedsfakultetet. Formanden har måske grund til at være glad over, at han ikke selv skulle eksamineres af noget menighedsråd, da han gerne ville være domprovst. Trods sin erklærede kærlighed til kvindelige præster — med hans egne ord: — ville han næppe have ønsket, at en sådan var blevet foretrukket.

Kirkeligt Samfund har et stort kom-

pleks overfor Indre Mission. Dette naturligvis i overført betydning, for deres huskomplekser formindskes vist år for år.

Man vil ikke ligne missionsfolk, endsi-ge sammenlignes med dem, men man vil godt efterligne dem.

Ubestriddt er Indre Mission førende, når det gælder soldaterhjem, børnegudstjenester og andet. Dette er »aktivisme», men KS vil altså gerne være »aktive» på de samme områder. De gudelige skal ikke have al lammestegen!

Kiilerich mener, at KS har et »grundtvigsk bagland». Det havde man virkelig også engang. Dengang KS var grundtvigsk og ikke bare grundtvigiansk!

Da Kiilerich har ret i, at »dag og dåd er kæmperim», kan vi håbe, at det kommende år vil vise lidt dåd i KS. Ikke mindst håber vi på et ordentligt Grundtvigjubilæum. Så billedet bliver pænt.

*»Lutherus! paa det høje Nord
du spaaende har peget!
Der, sagde du, skal bo Guds Ord,
naar det fra os er vejet!»*

Dette »udlagde» Grundtvig måske nok med tanke om selv at blive en dansk Morten Luther, men siden er det gået anderledes.

Vist skal der nok — ved det kommende Lutherjubilæum som ved de tidligere reformationsfester — blive sagt og skrevet, at vi er Lutheranere.

Ikke desto mindre har en katolik, biskop Hans Martensen, vægtige ord at sige Lutheranere om Luther.

Endnu er det altså 1982, og når der ses tilbage på dette år, må det berømte — nogle vil sige: berygtede — Menighedsfakultet (MF) betragtes som årets største kirkelige begivenhed. Både når der tænkes på indvielsen af den nye bygning, og når den ret voldsomme debat om MF's virke erindres.

I skrivende stund har jeg forlagt en meget smuk publikation om »fakultetet». Da jeg fik heftet efter festens afholdelse, har jeg endnu mindre end bisperne fået nogen personlig indbydelse til festen. Og-

så jeg havde sagt nej tak!

Flere biskopper har offentligt udtrykt krænkelser over den måde, de blev indbudt på. Nogle af biskopperne ejede vist ikke engang en sovepose.

Naturligvis var det dumt af MF, at man ikke sendte hver af biskopperne en ordentlig indbydelse. Uanset om man gerne ville se dem, eller måske helst ikke. Man kunne dog have undladt at stikke til dem. Så havde man undgået, at et par af dem stak igen.

Selvfølger skal formalia og dekorum være korrekt, og MFs mangel på takt var tåbelig. Også af taktiske grunde. Det er næppe nogen hemmelighed, at flere biskopper følger Kiilerichs råd ved præstevalg. Ansøgere skal næsten forsage MF og dets væsen.

MF fik holdt sin vældige fest i Århus. Også uden biskopperne – og sikkert mange andre. Der var dog 75 præster til stede, 45 danske og 30 norske. Og så var der alligevel en biskop. En norsk. Han var nok indbudt på særligt papir. Det samlede antal af festdeltagere er angivet til over 1000. Fantastisk!

Kristeligt Dagblad oplyste, at »fakultetets» bygning var blevet indviet ved en højkirkelig ceremoni. Denne oplysning fyldte mig først med undren og derefter med glæde. Jeg skulle måske alligevel have været der!

Men hvor længe var Jeppe i Paradiis! Avisen meddelte senere, at det altså ikke havde været nogen »højkirkelig», men dog højtidelig ceremoni!

Før og efter – måske også under – den store fest i Århus har der været en hed debat om MF. For en udenforstående er det dog ikke let at hitte rede i sagen.

Jeg har påny gransket mange ordrige artikler og indlæg. Et særdeles træls arbejde!

Det var vistnok Poul Ulsdal, der gav bolden op. I hvert fald gav han bolden et solidt spark eller dog stød. Ulsdals artikler har altid en høj kvalitet. Dette gælder også hans kronik: »Når fundamentalis-

men bliver et magtmiddel».

Med vanlig evne til at pege på det centrale, skrev Ulsdal, at »hvad nytter en såkaldt fundamentalisme, når den fører til ofte fundamentalt forskellige resultater? Den kan f. eks. forenes med at forkaste genfødslen i dåben, Kristi legemes og blods nærvær i den hellige nadver og det bibelske embede – noget som vi andre med indlysende klarhed læser ud af Bibelen».

Som en af dem, der har arbejdet ihærdigt for MF og har været med, når beslutninger derom blev truffet, er Ulsdal et førstehandsvidne. På mig virkede hans redegørelse aldeles troværdig, og jeg tænkte: godt, at man selv havde holdt sig fra den galej!

En anden fra begyndelsen er Jørgen Glenthøj. Også han bragte klare indlæg i sagen. Med fornøjelse konstaterede jeg en oktoberdag, at Glenthøj var blevet lederskribent ved Kristeligt Dagblad. Hans navn stod under to ledende artikler. Desværre var det kun politiske ledere, og sådanne behøver man egentlig ikke ham til. Lad ham da skrive de kirkelige ledere!

MFs formand – pastor Carl Behrens – ønskede at dreje denne debat om MF. Han benægtede, at uroen skyldtes bibelsynet og hævdede, at striden i virkeligheden var om valgeregler!

Når man ikke kender disse regler, kan man ikke vurdere fornuften eller ufornuften ved dem, men helt sikkert må der kunne laves fornuftige regler, der tager alle rimelige hensyn.

Næstformand i MF – Samuel Roswall – ønskede at føre krigen over i fjendens lejr, idet han påstod, at det var Ulsdal, der havde begyndt en magtkamp om den teologiske bredde på MF. Hvis Roswall har ret, kan Behrens ikke have det!

S. Roswall førte ordet »ortodoks» ind i debatten. Dette forekom forvirrende, da den gamle lutherske ortodoksi nok er meget u-lig det her betegnede »ortodokse». Fortsætter man med denne forvirring, må nok Jesper Husmands Brokpi-stol findes frem!

Man fornemmer, at Lutherske Missionsforening (LM) vil præge MF, og LMs »kirkelighed» kan nok vække skepsis. Om præsterne i byen H udtalte en ledende LM-mand, at ingen af dem »duede», og en tilflytter til H havde i Århus hørt, at alle præster i H var »liberalteologer»!

Indre Missions formand, som også er impliceret i MF, tog afstand fra Glenthøjs (påståede) »hetz mod Luthersk Mission», men i et nyt indlæg af Ulsdal var der udtalelser, som måtte bestyrke opfattelsen af LMs ønske om dominans og dens ukirkelige tankegang.

At lade LM vejlede om kirke og embede kan ganske ligne at sætte en ræv til at vogte gæs!

Man fornemmer, at der på MF er bagt nogle rævekager – med konsekvens for Børkop – og jeg er blevet meget tvivlende over for sandheden af den i MFs festskrift på næsten hver side gentagne hævdelser, at det er Guds gerning, der sker!

Beslægtet med MF er Dansk Bibel-Institut (DBI). Dette »institut» findes i København.

DBI påstår selv at bygge »sit virke på den forståelse og tolkning af Bibelen, der er givet udtryk for i Den danske Folkekirkes evangelisk-lutherske bekendelsesskrifter», og det lyder godt.

En lille – fiks – brochure fra DBI fortæller, hvad formålet er. Også DBIs arbejde skal – som MF – være »hele menighedens sag». Et smukt ønske.

Ordet »kirke» forekommer ikke i brochuren, og det foruroliger naturligvis en gammel-høj-kirkelig, selv om jeg med Grundtvig også elsker ordet »menighed».

I et interview udtalte instituttets næstformand ønske om at få universitetets uddannelsesmonopol brudt. Han sagde: tilsvarende som Indre Mission og Luthersk Missionsforening og Evangelisk-luthersk Missionsforening har frigjort sig fra folkekirkens kaldsmonopol (!) !

Formand for Luthersk Missionsforening, sekretær Gunnar Svendsen har frejdigt udtalt, at der må komme »en konfrontation mellem på den ene side den

10 årige vækkelsesbevægelse og på den anden side traditionel kirketænkning».

Det er mig uklart, hvad formanden forstår ved »traditionel kirketænkning», men en logisk følge af hans ord er vel, at når LM har engageret sig så meget i MF, ønskes vel dér en u-traditionel kirketænkning, hvad dette så måtte være efter LMs tankegang.

Indre Mission er også en »100 årig vækkelsesbevægelse», og hidtil har dette da – nogenlunde – været forenet med en »traditionel kirketænkning», fordi IM var en »kirkelig forening».

LM, som næppe elsker Romerkirken, skal alligevel mindes om, at i den kirke er der holdt vækkelsestaler, som nok kan overgå LMs. Det tredje bud er blevet understreget. Det samme gjorde Luther forresten, og ham har LM jo da i sit foreningsnavn!

Indre Mission (IM)! Hvor står denne kirkelige bevægelse egentlig i alt dette? Ja, formandens standpunkt er klargjort af hans deltagelse i debatten om MF, men da han kunne skifte standpunkt i en anden sag for at blive provst, vil han tænkelig også kunne skifte mening, om han kunne blive biskop, så hans »standpunkter» har jeg ingen tillid til!

Men altså IM! Bent Kragelund skrev: »Hvis De møder to missionsfolk – én fra Indre Mission og én fra Luthersk Missionsforening – vil det ikke umiddelbart være muligt at afgøre, hvem der hører til det ene sted, og hvem det andet sted».

Sommetider passer dette nok, men ikke altid, selv om det lidt besk er sagt, at IMs bestyrelse »ved selvsuppleringshjælp har efterhånden fået cementeret ortodoksien og den teologiske ubevægelighed»! Var det bare så vel!

Det er engang sagt, at mange af IMs børn blev »tidehvervske». Andre af IMs »børn» – eller vel snarere »børnebørn» – optræder nu som kritikere af deres ophav.

Et sådant barnebarn – sognepræst Knud Holt – skrev en artikel, som han på god missionsvis indledte med et skrift-

sted: »En trældomsånd atter til frygt!» (NB: det var ikke et spørgsmålstegn).

Næsten fundamentalistisk bruges et skriftsted til at angribe fundamentalismen. Den ses som »trældomsånden» Dog vurderet ganske anderledes, end Ulsdal gjorde.

Holt fandt et angrebepunkt i et (af IM) nyudgivet konfirmandhefte: »Vej-en». Han bemærkede: »Har man ellers lyst til at stikke i sådan noget, afslører hele heftet da også grundigt, hvad der er tale om». Denne lyst havde Holt i øjensynlig høj grad!

Holt yder heftet den anerkendelse, at det er nydeligt og overskueligt, og at flere tegninger er morsomme. Ufrivilligt morsom mener han, at én tegning er. Den viser en konfirmand, der »stæser afsted med et korstegnet ølkrus i hånden». Øjne må se, hvad de gerne vil se. Jeg så »ølkruset» som en bibel.

Heftets udformning har Holt ikke mange kritiske bemærkninger om, men til gengæld siger han bombastisk, at »indholds-mæssigt afgiver det nogle frygtindgydende eksempler på, hvad fundamentalisme kan føre til».

Med ond hensigt kan virkelig noget opfattes som forfærdeligt – der er formuleringer i heftet, jeg ikke bifalder – men jeg vil dog ikke drømme om at kalde heftet afskrækkende. Jeg er endda helt sikker på, at konfirmander vil finde heftet særdeles fængende.

Man får det indtryk, at Holt's hoved-anke er, at heftet taler om fortabelse og om lov, men sådan tale er nu ikke »fundamentalisters» monopol. En skrift- og bekendelsestroende præst må da komme ind på sådant.

Ganske forvrængende slutter Holt med følgende salve: »Jo, der er god grund til at ønske Indre Mission til lykke med denne nye 'dogmatik' med fundamentalismen, med det myndige menneske, der kan vælge frelse og fortabelse af egen magtfuldkommenhed, og undervejs hygge sig med halvguden Jesus, mans man tanker helligåndsbensin i sin kirkebil på

livets vej».

I årenes løb er udkommet mange hefter til konfirmandundervisning. Nogle endda med en ekstra udgivelse – en slags lærerhefte – som supplement. Det må være en god forretning at udgive den slags. Et supplement til præstelønner.

Flere af de tidlige hefter – fra 60'erne – var egentlig ganske gode, hvorimod de senere års udgivelser nok er dyre, men ikke gode nok. I nogle af dem synes det småt med troen, og emner som fortabelse og dom forbigås.

Endnu – i skrivende stund – ventes ikke Godot, men en privat betænkning om konfirmandundervisning. En studie-gruppe – vist ret håndplukket – udsender en hel stor bog derom. Efter forhåndsomtalen at komme, skulle det blive årets bog i folkekirken. Vi får se!

Bogen er betegnet som en »praktisk hjælp» til præster. Bl. a. vil den meddele en række vejledende læseplaner for undervisningen.

Sådanne er måske også nødvendige, når studiegruppen foreslår undervisningen (»forberedelsen»?) udvidet til mindst 56 lektioner. Det er en forhøjelse på 8.

Måske det var en bedre ide at sætte nuværende tal 8 ned! Til 40. Ved dette hellige tal er træthedsstadet tit nået.

Timetallet afhænger naturligvis af sy-net på undervisningens (forberedelsens) formål. Skal det være en slags kirkeskole, der lærer konfirmanderne alt det, de ikke har lært i skolen, eller glemt, plus mere, så forslår ikke engang 56 lektioner.

Men sagt rent ud: timetallet er ikke det vigtigste! Hvis børnene ikke møder den rette – og fuldstændige – lære, må de hellere have så få timer som muligt!

Farumpræsten Elisabeth Lyneborg har givet nogle glimt fra sin konfirmandundervisning. Hun fortæller, hvordan hun med alle sine pædagogiske evner prøvede at anskueliggøre Treenheden.

En konfirmand havde opfattelsen af Gud »som den vrede og straffende, der bruger og misbruger sine børn efter godtbefindende for derefter nådeløst at

sende dem direkte i fortabelsen».

Formuleringen er antagelig ikke ganske konfirmandens, men er nok farvet af Elisabeth Lyneborgs tankegang. Hun fortsatte nemlig: »Skulle den kærlige, tilgivende Gud, som Jesus taler om i Det Nye Testamente, mon ikke tage imod alle sine børn? Jo, da var han jo et uhyre». (NB: der mangler nok et »ellers» i sidste sætning!).

Fru Lyneborg fortæller også, at hun havde vist sine konfirmander filmen »Jesus Christ Superstar», og derpå fulgte en drøftelse, om forræderen Judas kom i Himmelen. I filmen kom han efter sit selvmord ned fra oven på et glimtende kors, iført hvidt tøj.

Det er ikke klart, om det kun var selvmordet, man drøftede, men i sin fortsættelse er det selvmords vurdering, fru Lyneborg er optaget af. Men stadig om Judas skrev hun: »Også her må Guds kærlighed slå igennem, for naturligvis bliver manden ikke kun brugt og kasseret naturligvis kom han i himlen. Han gjorde, hvad han skulle. Gud straffer ingen af sine børn».

Fru Lyneborg konkluderede: »Kristendommen er det glade budskab. Fri os for al den selvbestaltede frelstthed. Rent personligt befinder jeg mig bedre blandt humane ateister end blandt de 'frelste' kristne».

Konfirmandundervisning kan altså være meget forskelligt. Dette skal ikke over-ses!

Betænkningen vil have vedtaget, at ingen præst må undervise mere end fire konfirmandhold. Snarere burde vedtages, at ingen præst må have mere end to hold, hvis der skal være »liv» og ikke kun kundskab i forberedelsen.

Præster kan da også have meget andet at bestille end lige at undervise konfirmander. Så vidt vides er Præsteforeningen ikke blevet konsulteret om dette anliggende, men det er altså også en privat – omend bispeønsket – betænkning.

Apropos Præsteforeningen! Også præstestanden har nu fået en tillidsmands-

ordning. Folkekirken er jo – i hvert fald også – en borgerlig »indretning», og så skal den indrettes som omtrent alt verds-ligt.

Jeg ved ikke, om skuespillere på samme måde har tillidsmænd – dét har de sikkert nok – men man kan frygte, at præster skal komme til at føle sig som skuespillere. Det er blevet moderne at tale om præsteroller».

Et stiftskonvent havde som tema: »Præsterollen». Temaet var også overskriften for det første foredrag, andet foredrag hed: »Præsterollen og gudstjenesten».

Da jeg ikke er skuespiller, tilmeldte jeg mig ikke konventet, som nok også behandlede C. G. Jungs tanker i samme ret-

På Shakespeares tid var det almindeligt, at mænd spillede kvinderoller. På teatret altså. Senere blev dette ændret. Efterhånden optræder mange kvinder i en art præsterolle, og nogle af dem gør det med mediernes bevågenhed.

En søndag morgen omkring Sankt Hans medvirkede en sådan dame i en radioudsendelse om søndagens tekst. Denne var et evangeliestykke om efterfølgelse.

Damen sagde, at det var »skidesvært»! Om efterfølgelsen eller teksten forstod jeg ikke rigtigt.

Samme søndag læste jeg en bog af Elisabeth Lyneborg, Farum. Bogen, der handler om københavnske udflytters ophold i Sønderjylland, var hverken alvorlig eller morsom, men den var spækket med bramfri oplevelser og udtalelser. Et af de mildere udtryk var en omtale af noget som »skidegodt». Godt, at det var en forfatterrolle!

En tredje dame, fru Kirsten Auken, Frederiksberg, blev i »Radiomening» af Fl. Chr. Nielsen karakteriseret som hørende til »den type præster, der nødig vil kaldes hellige, men som gerne vil tillægges en anarkistisk attitude».

En replik af Kirsten Auken: »Kirken er sikret af den der skide stat». Fl. Chr. N. kommenterede fornuftigt: »Jævne kirke-

gængere vil snarere sige, at det er fru Aukens, der som tjenestemand er sikret af 'den der skide stat'.

En præst har budt det »feminine aspekt hjertelig velkommen i såvel teologi som præsterolle». Lidt kryptisk fortsatte han: »Det feminine aspekt, der går ud fra sine egne præmisser, er uden tvivl det hårdt tiltrængte supplement, der kan forhindre og nedbryde kirkelig og teologisk indavl og selvforgiftning».

Meget fornuftigt og (måske utilsigtet) fornøjeligt bemærkede præsten — han hedder E. W. Petersen — at: »I forbindelse med den stadigt ulmende debat om præsterollen m/k kunne man jo lade en flyvetanke gå til kvinderne i gamle dage, der havde nøglen til forråbskamrene. Det var jo en betydelig nøglemagt». Vist så!

Et latinsk ord — pluralisme — bruges mere og mere i dansk tale og skrift. Oprindeligt havde ordet en nærmest udpræget filosofisk betydning, men idag er ordets almindelige betydning vist blevet: mangfoldighed i anskuelser og holdning.

Det danske samfund er blevet pluralistisk, den danske folkekirke tilsvarende. Mange mener, at dette er godt, både for samfund og for kirke.

Andre er ikke lige så betaget, idet pluralisme kan bruges til: først at få nye opfattelser frem, og så derefter forsøge at gøre dem dominerende, hvorved man faktisk bryder med det pluralistiske, når ens nye anskuelser har fået magt bag sig. Jf. Arius!

Anskuelser og holdninger er nøje forbundet. I pluralismens første fase — dén, vi endnu delvis befinder os i — er der plads også til gammeldags opfattelser og holdninger.

I pluralismens senere fase — som vi er stærkt på vej ind i — vil det gamle ikke blive tolereret. Så er gøgeungen vokset helt op!

En pluralistisk repræsentant er en af Venstres mænd på tinge, Povl Brøndsted. Ikke nogen vil forveksle hans »MF» med Menighedsfakultetet.

Præsenteret som formand for folketin-

gets kirkeudvalg har Povl Brøndsted i et kirkeblad skrevet om »Harmoni mellem livsform og livsholdning».

P. B. skrev bl. a.: »Når eller hvis der er en konflikt mellem livsform og livsgrundlag i dag, skyldes det blandt andet, at mange opfatter De 10 Bud som det kristne moralgrundlag. De 10 Bud er jødernes bistsandslov».

P. B. finder det »vigtigt, meget vigtigt, at fortælle nutidens mennesker, velfærdssamfundets børn, at De ti Bud ikke er kristen livsgrundlag. Kristendom er kærlighedsbudet, er nåden og er tilgivelse».

»Forkyndelsen af evangeliet må ikke være fordømmende af nutids livsform». Således skal der komme harmoni mellem vore dages livsform og den kristne livsholdning!

Til det pluralistiske i folkekirken hører også overlæge Svend G. Johnsens tanke om start af en »bevægelse til folkekirkens frelse».

Johnsen gør gældende, at »Kristendommen betegner et totalt brud mellem det Gamle og det Nye Testamente, og det er en misforståelse at tro, at kristendom halvtvejs er lig jødedom». Det sidste uddybes således: »Kristendom er ikke flerguderi, hvor man dels har en gammeltestamentlig nidkær og straffende Gud overtaget fra jødedommen og dels Jesus. Kristendommen har kun én Gud og Gud blev menneske i Jesus Kristus». I bedste fald må det betegnes som uklar tale.

Ifølge »Dagens portræt» i Kristeligt Dagblad vil overlæge Johnsen redde folkekirken for kristendommen. Kristendom opfattet som en religion lig jødedom og muhamedanisme. »Han er villig til at bryde en lanse både med karismatikere, højkirkelige, Tidehverv og Indre Mission for at få standset den religiøse underminering».

Svend G. Johnsen er menighedsrådsformand. Så de nævnte grupper af underminerende mennesker i folkekirken er nok ikke velsete i hans menighed. Ikke engang Tidehverv, som Johnsen tidligere

har set venligt til — og af hvem han har lært ordet »religion» — er god nok!

Heldigvis er Johnsen kun formand ét sted! I forvejen er det ikke altid rart at være ansøger.

Naturligvis skal menighedsråd høre en ansøgers prædiken, men en prædiken skal helst have nogle tilhørere, der først og fremmest gerne vil opbygges!

Nogle steder mødes den skik — eller rettere uskik — at en ansøger skal tale ved en hverdagsgudstjeneste, som ikke er en rigtig gudstjeneste. Den kan forgå i dølgsmål — så nogenlunde da — så egentlig kun menighedsrådsmedlemmer er tilstede.

Dermed er nogle ord af Grundtvig blevet ganske aktuelle. Det er ord fra fortalen til hans »Dimisprædiken» (1820):

»At prædike er at forkynde Folket Herrens Ord og noget mer Upassende kan da ei være, end at prædike i et øde Rum. Ikke desmindre har den Uskik taget Overhaand, at de theologiske Kandidater holde deres Prøveprædiken i tomme Huse, kun i Overværelse af deres Dommer og stundom nogle Faa, som Bekendtskab eller Nysgerrighed dreve hid.

Kun tvende Kaar og begge onde har da Prædikanten; thi enten maa han kold, som det sømmer sig for de tomme Stole, oplæse sin Tale, eller han maa stande der med fremhyklet Varme og udregnede Gebærder. — (han bør) stilles i en Forsamling, om hvilken han kan tro, den kom for at opbygges. Da, men ogsaa kun da kan det mærkes, om Ordet udvælder fra hans eget Hjerte og om han forstaar at tale til Siælene».

Således sagde Grundtvig! Forresten var det måske ingen dårlig ide i hans jubilæumsår at udgive hans dimisprædiken med forord. Man kunne medtage hans reformationstaler (også incl. fortaler).

Derfor skal alligevel de påtænkte 12 bind af utrykte tekster hilse velkommen.

En helt anden udgivelse skal være på trapperne. Tidsskriftet (vist samtidig for-

lag) »Det Bedste» vil leve op til sit navn og udgive det allerbedste. Det er naturligvis Bibelen!

Udgivelsen skal være i forkortet form. Nævnte tidsskrift (og forlag) har sønderlemmet mange bøger, så man i én bog kan få 3-4 forkortede bøger.

Tiden må vise, om Bibelen tilsvarende skal sønderlemmes. Frygten for en sådan »ny» Bibel må næsten kunne gøre ikke-fundamentalister til fundamentalister!

Sidste nytår — det borgerlige — skrev biskop Bertelsen en »evangelisk sidebemærkning» i Weekendavisen. Han begyndte med at minde om en højagtet københavnsk organist, der havde sagt, at det var »åndløst og ukristeligt at lave særlig status ved nytår. Det var i orden med den økonomiske status, men folkelige, personlige eller kirkelige årsovervejelser fandt han aldeles malplacerede».

Efter at have tilsluttet sig organistens opfattelse bragte biskoppen — naturligvis — nogle personlige bemærkninger, dog en slags status. (Jeg kan trøste biskop Bertelsen med, at organisten, som jeg også har kendt og agtet, i sine julebreve som aldrende mand ikke ganske undgik personlig status).

Forestående sider har været en slags status. Noget af det har været hakkelse fra døgnets rejsestald, men andet har været om ikke for evigheden, så dog for næste år og fremtiden!

Endnu eet fra det svundne år skal omtales. Alene af den grund, at det er blevet betegnet som årets største (kirkelige) begivenhed, og selv om jeg ikke deler denne opfattelse, skal begivenheden ikke være uomtalt.

Den — påståede — store begivenhed var, at folkekirken blev nævnt i en statsministers »trontale». Det skal ikke være sket i 30 år. Måske endda flere år.

Til meget stor glæde for nogle var der i oktober i statsministerens manuskript et par linier om, at folkekirken skal bevares som en integreret del af samfundet.

Kristeligt Folkeparti vil gerne have æren for disse linier, men det vil vist og-

så den nye kirkeminister. Schlüters børnebørn kan måske engang finde et udkast, hvor bedstefars kuglepen har føjet de to-tre ønskede linier til.

Integration kan oversættes ret forskelligt, men skal nok forstås om nødvendighed og væsentlighed. Integer betyder: urørt, uskadt.

Horatslinien »Integer vitæ scelerisque purus» kan oversættes: ren i vandel og fri for synd!

En kirkehistorisk begivenhed var det dog ikke. Lindhardt tager den næppe med i en kommende udgave af sin kirkehistorie.

Noget vigtigere var vel også kirkeministerskiftet. Det kniber ellers at huske de senere års ministre. Dels laver de ikke så mange ulykker, og dels holder de ret tit skiftedag!

Dette sidste skift blev kommenteret i en – også såkaldt – »evangelisk sidebemærkning». Jeg har læst sidebemærkningen to gange uden at finde det evangeliske.

Forfatteren af sidebemærkningen N. J. Cappelørn viste, hvilken side han foretrækker. Han fastslog, at Danmark havde fået en borgerlig kirkeminister. En sådan plejer borgerlige regeringer også at tage.

Cappelørn fandt det forståeligt, at ministeren ikke var konservativ, for efter hans opfattelse har venstrefolk (også vingerne?) altid været mere optaget af kirkens tarv, end konservative har været. Han må være en ung mand, siden han ikke ved bedre.

Mindre forståeligt fandt Cappelørn, at Kristeligt Folkeparti ikke erhvervede sig kirkeministerposten. Dette er da særdeles forståeligt. Chr. Christensen er kloge end Cappelørn.

Selv om Cappelørn ikke forstod det, var han alligevel glad, da han har den ide, at en bestemt teologisk holdning – hos Kristeligt Folkeparti – ville bestemme administrationen af lovgivningen om kirkes ydre rammer.

Andre (ubestemte?) teologiske holdninger har Cappelørn derimod intet

imod. Han finder endda Venstres holdning god, og derfor var det godt med en venstrekvinde som minister. Vistnok havde han foretrukket provst Riber Jensen, men også han (Cappelørn) må tage til efterretning, at det altså er blevet tradition, at da enhver regering skal have en to-tre kvinder som ministre, kan den ene af dem altid blive kirkeminister!

Weekendavisen har omtalt den nye minister som »et ægte barn af folkekirken og af partiet Venstre» (!). Avisen citerer en udtalelse af hende: »Der er ikke nogen holdning, der er mere kristelig end nogen anden. Der er ikke noget svar, der er mere etisk end nogen andre». Så er hun i al fald ikke et ægte barn af J. C. Christensen!

Kirkeministeren lægger vægt på, at hun i kirkelig henseende hverken er på høj-kirkeligt eller tidehvervsk hold. Der er altså intet faderskab. Hun er en ganske almindelig »folkekirkekristen» uden ambitioner i retning af at revolutionere folkekirken.

Hvem vil forresten dét? Jeg kan forsikre ministeren om, at høj-kirkelige er tilfreds med reformation!

Som alle nye kirkeministre talte ministeren velvilligt om styrkelse af menighedsråd o.s.v. – den gamle melodi – og da det så var blevet hverdag, ville hun til at spare.

Eet besparelespunkt – hun kaldte det vist merindtægt – var studerendes betaling af undervisningsmateriale på pastoralseminariet. Jeg har spurgt et par sådanne studerende, hvad de havde nasset sig til. De havde nok fået enkelte duplikater, som lærere fandt nødvendige. Det var det hele. Jo, og så havde studenterne ved en lejlighed fået en øl, og biskop Lindgaard havde spist småkager, men de mente, at dette gilde havde rektor betalt.

Ministeren har også hittet ud af, at der kan blive yderligere en merindtægt, hvis præsterne på præstehøjskolen selv medbringer madpakke!

En tredje merindtægt er penge til forskellige råd plus verdensråd, verdensfor-

bund – og andre kontingenter.

Kirkehistorisk begivenhed – statsministertalen – eller ikke! Det vil nok være en større begivenhed, om ministeriet holder til næste år!

»Hakkelse» er nævnt. Faktisk er hakkelse foder! Noget nødvendigt. Det kan minde os om et gammelt bibelord: »En okse kender sin ejer, et æsel sin herres krybbe». Dét er et velsignet ord!

Eller for at slutte med et andet bibel-

ord, og dermed også erindre »Sankt» Blicher:

»Anlangendes et Menneske, hans Dage er som Græs; som et Blomster paa Marken, saa skal han blomstre. Naar Vejret farer over det, da er det ikke mere, og dets Sted kender det ikke mere. Men Herrens Miskundhed er fra Evighed og indtil Evighed».

J. Em. Hansen, Haderslev

EN SOMMERMORGEN KLOKKEN HALVSYV Nogle tanker og indtryk fra Sundeved-centret – den kirkelige familieejr 1982

ELEKTRONIKKEN var kommet på »Familieejr» på Sundeved-centret i dagene 31. juli til 7. august 1982. Den var med i form af lydoptagelser fra kirken, fra samtaler med lejrdeleger, og den kom til og med i Lejr-avisen med illustrationer i form af live-optræden, som burde have været foreviget på video, men desværre ikke blev det.

Mest gribende, nu bagefter, er det måske at lytte til sjælemessen – eller »Døds-messen», som H. C. Christensen kaldte den – for Edel Poulsen. Jeg talte med flere om den, og ingen af dem, jeg talte med, havde oplevet noget lignende før.

En gribende stund af højtid

Flere af os skyldte Edel Poulsen, at vi var kommet på »Kirkelig familieejr 1982» på Sundeved-centret, Stenderup Kirkebakke, 6400 Sønderborg.

Selv havde jeg besluttet at deltage i det svenske »arbejds-gemenskaben Kyrklig Förnyelse» årsmøde fra 27. til 29. august i Uppsala, og både på grund af min pengepung og fordi jeg ikke syntes at kunne tillade mig at deltage i to så store begivenheder et enkelt år, havde jeg droppet Sundeved-centret. Men Edel pressede på. Det sidste, hun sagde til mig i Århus, da vi var sammen til Landskonventet 20.-22. maj, var: »Du skal være

med i Sønderborg. Hvis ikke det kan ske på anden måde, så kommer Jørgen og jeg og henter dig i Ringe på vej til Sønderjylland» Det gjorde Edel ikke. Hun døde ved en trafikulykke på vej til Sundeved-lejren. Men alligevel var jeg ikke alene om at føle Edels nærværelse alle de dage vi var på familieejren. Stærkest ved den messe, der (uden for det egentlige program) blev holdt for Edel Poulsen en sommermorgen klokken halvsyv. Blandt de stærke mandsstemmer og lyse kvindestemmer syntes jeg, at jeg hørte Edel, som vi altid kunne høre som en af de kraftigste på kvindesiden, når vi var sammen til gudstjenester. Og nu har vi takket være elektronikken bevaret »døds-messen for Edel Poulsen», ikke en sørgemesse, men en takkemesse for en god veninde, der gav til sine venner alt, hvad hun havde i sig, mens hun levede.

Højdepunkt af fest og samvær

Hele lejrens højdepunkt af fest og samvær var fredag den 6. august: »Herrens Forklarelses Fest» klokken 10 højmesse med professor, dr. theol. Regin Prenter som prædikant. Lys og farver, en præsteprocession, som vi ikke har set mage til siden den høj-kirkelige forening blev dannet.

Men når højdepunkter opremses må

heller ikke glemmes provst Erich Alshauges bibeltimer mandag, tirsdag, onsdag og torsdag med tekster i tilknytning til »Forklarelsen på bjerget». Hvor den mand dog evner at finde guldgrube i litteraturen, som andre har overset. En roman af bornholmeren (født) og fynboen (boende), forfatteren Henning Ipsen, førte os ind i de religiøse spændinger i et bornholmsk landsbysamfund, hvor sekterne strides om sjælene. Henning Ipsen har forsøgt at fri sig fra den kirkelige afhængighed, og hans kamp mod den »hængedynd», han følte sig fanget i, har givet ham popularitet i kirkefremmede kredse. Alshauges geniale forskervirksomhed i litteraturen fortjener påskønnelse og opmærksomhed. Mon ikke vi her står over for muligheder, der kan knytte Bibelens gamle sandheder ind i en moderne forfatterverden, der med lys og lygte søger »sandheden»?

Selv om vi i dette afsnit er nået til fredag, er vi ikke sprunget ugens start over. Jeg tænker på søndagens højmesse med

sognepræst Knud Christensen, Frederikssund. Den prædiken har han bestemt forberedt sig godt på, før han tog hjemmefra. Og som lejrleder sammen med res. kap. Hans Chr. Christensen har Knud Christensen i en fantastisk grad bevist, at præster ikke er stuelærde bogorme, som nøjes med at låse sig inde i studerekammeret. Omklædning fra kirketjeneste til »køkkentjeneste» formåede de to præster på beundringsværdig vis. Søndagens prædiken nåede i format fra jord til himmel. Vi, der hørte Knud prædike for første gang, oplevede en søndagsprædiken, vi kunne leve af og på ugen igennem!

Både i hovedet og i benene

Når det er nævnt, at de i lejren deltagende præster viste sig som mestre i omklædningskunst fra kirken til køkkenet og dermed samtidig beviste, at mennesket lever både af brød og Guds ord, så skal det også i referatet røbes, at de havde noget »både i hovedet og i benene» for at omskrive det gamle ord om, at det,

man ikke har i hovedet, må man have i benene. Det sidste beviste fire præster, der var på fodboldbanen samtidig, to på hvert af de kæmpende hold. En bestyrelse for »Sundeved-centrets» nydannede idrætsforening» havde udarbejdet nye og hidtil ukendte regler for fodboldstævner, som vist næppe nogen af tilskuerne havde set magen til. Den først udnævnte dommer, som vist også var for gammel – i hvert fald efter bestyrelsens opfattelse (bestyrelsens gennemsnitsalder var vist under 15 år) – fortolkede de nye regler så liberalt, at han måtte sættes fra stillingen. Læserne vil vist forstå – selv om det er svært at skrive et udtømmende referat – at det gik livligt til, når der om eftermiddagen arrangeredes leg, familiebånd (hvad det så er) – og fodboldspil. Det fine vejr tillod udflugter til badestrand om dagen og lejrbaad om aftenen. Det ligger fast, at successen gentages næste sommer, men mens disse linier skrives, er tidspunkt ikke fastsat. Det håber referenten, at redaktionen kan nå at tilføje, før denne artikel går i trykken.

Hvordan kommer vi videre?

En halv aften var afsat til emnet »Kommunikation – hvordan kommer vi videre?», og da præsenterede den elektroniske teknik nogle af de opsamlede glimt på lydbånd. Og på mødet blev optaget noget af det, der blev sagt her.

Peter Østerby-Jørgensen, Århus, er en af dem, der har givet et markant bidrag til lydbåndet, og samtidig har han leveret bevis på, hvordan »vi kommer videre», idet han var mødt frem med både sin søster Inger og sin broder Henrik som eksempel på, hvordan man vækker interesse for det højkirkelige. Eller var det interessen for at få en billig sommerferie? – Det spurgte vi dem om. Det var skam begge dele!

– Man kan ikke være højkirkelig for sig selv, sidde alene hjemme på sit kammer, siger Peter. Der vil altid i den højkirkelige person være længselen mod fællesskabet. Min sjæl længes og trænges ef-

ter kirken, efter det gudstjenestelige fællesskab.

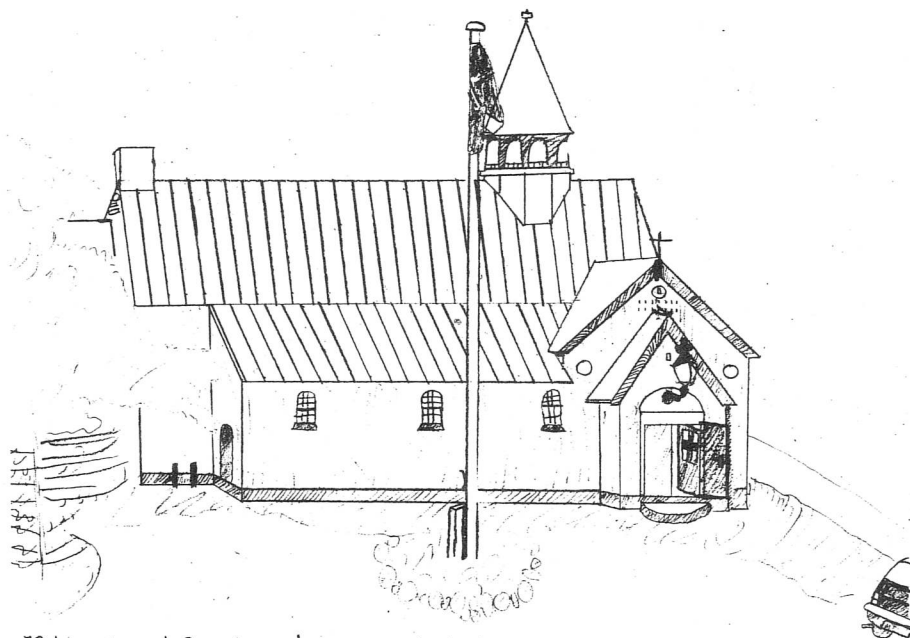
Jeg mener kontakten fra person til person er den vigtigste vej til at vække interesse for det højkirkelige, men den kan godt suppleres med en oplysende virksomhed, som kan foregå på tryk og med elektroniske massemedier, slutter Peter Østerby-Jørgensens ord på det bånd, der med hans søster Inger og bror Henriks tilføjelse kan erhverves fra en højkirkelig båndcentral, som er under opbygning. Her er også optagelse fra en hel aftenandagt: »Completorium» i lejrkirken og flere af de andre samtaler, der blev optaget på bånd. Hvis tilstrækkelig interesse vises for sagen kan der blive tale om videooptagelser fra højkirkelige sammenhænge. Der findes allerede 100.000 videogengivere, som ud over landet kan bringe et budskab til ca. en million seere. Ideen er i så stærk vækst, så man i de næste to år forventer en tredobbel vækst. Muligheder for mission er enorme.

Chr. Bøding, Ringe

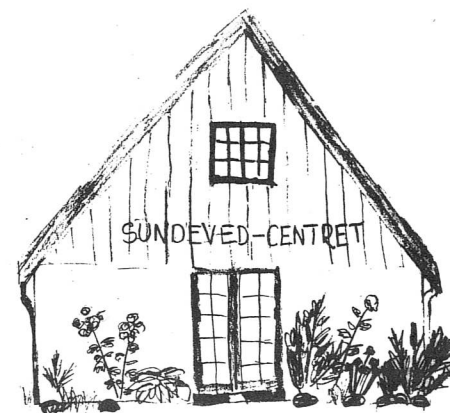
FAMILIELEJREN 1983

Notér venligst i den nye kalender, at Familielejren på Sundeved-centret kan holdes i dagene 18. juli til 24. juli 1983.

Red.

Kirken, tegnet fra legostuens gavlvindue. Knud Jørgensen.

»PETER – OG KIRKENS FRIHED»

DET var en stor og vidunderlig oplevelse at få lov at deltage i årsmødet for arbejdsfællesskabet for kirkelig fornyelse i Sverige i Uppsala 26.-29. august samt dagen efter i en teologisk dag arrangeret af broderskabet Sct. Alban og Sct. Sergei. Det var en fin blanding af gudstjenester (messe plus 4 tidebønner hver dag) og foredrag. Torsdag aften og fredag indeholdt teologiske foredrag om kirkens frihed, og mandagen var helliget studiet af primatet.

Fra Danmark deltog vi 12 personer, fordelt på 3 biler. Vi var indlogeret dels privat og dels på en nærliggende skole. Måltiderne blev hovedsageligt indtaget på et studenter-cafeteria nær Domkirken på kong Ubbos høj.

Endvidere havde vi (den ene af de tre biler) en række tillægsoplevelser på vej ud og hjem. Vi besøgte den gamle Birgitta-by Vadstena og boede hos de evangeliske Maria-døtre, som også viste os den enestående klosterkirke, der netop var lukket for offentligheden p.g.a. restaurering. Vest for Uppsala besøgte vi det benedictinske munkeløst i Östanbäck med lysestøberi og vævestue. På vej hjem overnattede vi på en præstegård nær Linköping. Der blev holdt messe for os, og vi var på en lille sightseeing til to slotte og en stor, gammel klosterkirke. Vi gjorde også holdt hos søstrene i Valby og på stiftelsen i Gamla Hjelmseryd.

Søndag formiddag havde vi en storslået højmesse ledet af biskop Bertil Gärtner. Præsterne sad i en stor halvkreds omkring et alter i kirkens korsarm, og en tusindtallig skare deltog i messen. Samme dags aften var der højtidelig vesper med et kvarters procession gennem byen.

Mandag morgen var der messe efter ortodokst ritual med kort, inderlig prædiken om bønnens betydning for verden. Metropoliten Æmilianos talte om, at verden er så fordærvet, fordi den ikke

kender Gud og derfor ikke beder. Når vi beder, må vi ikke mene, at bøn kun er de bestemte bønnetider, men hele vor dag skal ske i bøn, og vi skal ikke kun bede for os selv, men for hele verden.

Af foredragene vil jeg særligt nævne Bertil Gärtners søndag eftermiddag ud fra Matt. 16: »Dødsrigets porte skal aldrig få magt over den». Det var – ligesom hele hans person – en stor opmuntring til Kristi kirke til at fortsætte med at være kirke. Kun derved bevarer kirken sin frihed.

Også Jørgen Glenthøjs foredrag om kirkens frihed set ud fra et kirkeretligt synspunkt vil være noget af det, jeg husker fra dette stævne. Ud over en fin gennemgang af emnet gennem kirkehistorien, forholdet mellem kirke og stat, blev det slået fast, at kirken ikke kan regne med, at staten af sig selv forstår eller anerkender kirkens frihedskrav. I stedet må kirken hævde sin identitet og gennem hele menighedens liv – om end gennem lidelse – gøre opmærksom på sine legitime krav. Ved denne stædige fastholden vil den så kunne skabe ret, idet lovgivning altid er noget sekundært i samfundet; det er en kodificering af gældende/hævdret. Bl.a. af disse to foredrag har jeg bestilt kopier af båndoptagelser for at kunne høre dem igen og kunne lade andre få gavn af at lytte til dem.

Stævnets hovedperson Peter blev særligt trukket frem af en teologisk professor ved navn Fornberg mandag formiddag. Han gennemgik primatet i oldkirken og påviste nøgternt og grundigt en række vidnesbyrd om Peters enestående plads i oldkirken, f. eks. Peters særstilling i evangelierne, hans grav i Rom og de tidlige (falske/uhistoriske) successionsrækker. Det forblev et åbent spørgsmål, om Jesu ord til Peter om klippen som kirkens fundament kun gik på hans Kristus-bekendelse (og derfor gælder enhver kri-

sten) eller om det var et løfte kun til Simon-Peter (= klippe; petra = klippegrund), og i øvrigt om det så var bestemt til at være et embede, der kunne gå i succession.

I øvrigt blev »nøglerne» trukket fint frem i et norsk foredrag om kirkens frihed i lokalmenigheden. Det blev påpeget, at kirken i binde-løse-embedet har en enestående frihed og myndighed, og at »nøglerne» derfor er en af de ting, der konstituerer kirken som Kristi sande kirke. Men hvordan er det i dag i kirkerne i vore nordiske lande? Bruges binde-magten også, eller kan nøglerne kun låse op?

Det er jo lang tid siden, det gik af brug, at man på forhånd skulle melde sig til nadver. Er »kirketugt» i dag et tabu? Børre Knudsen-sagen, der også blev behandlet på stævnet, viser, at det kan lade sig gøre at hævde kirkens frihed – også i vort moderne, sekulariserede samfund.

Alt i alt 4 indholdsrige dage med pragtfulde gudstjenester og spændende foredrag. Peter trak altså 12 danskere til Uppsala. Hvor mange vil Maria kunne samle til næste år ved samme tid til det svenske kirkelig fornyelses årsmøde?

Henrik Bo Jacobsen, Århus

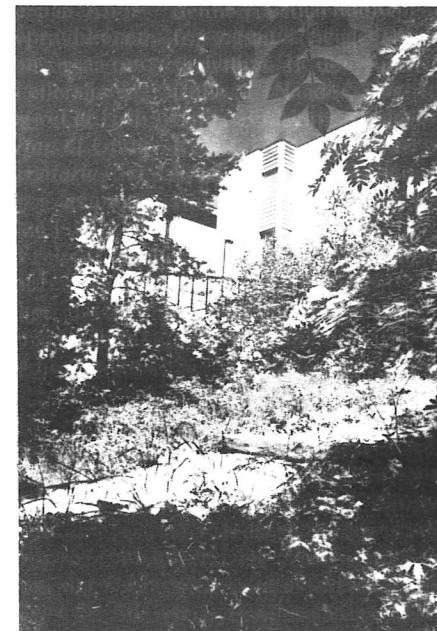
EN STILHEDENS OASE

JEG måtte løbe fra »skepsbron» til Centralstationen. Der var kun 5 minutter fra flyvebådens ankomst til nattogets afgang kl. 22.00 fra Malmö. Det er i den dejlige sommers første hede-bølge. Pustende og svedende finder jeg min sovekupé få sekunder før 22, men jeg kunne godt have tilbagelagt turen i en roligere gangart. I den velordnede, centraliserede svenske velfærdsstat kører togene ikke så præcist. Klokken er mindst tyve minutter over, inden det lange tog glider nordpå.

Jeg når lige at konstatere, at det vist må være Lunds mange sporskifter, der ramler forbi under hjulene, inden jeg bi-stået af en Moggadon falder i blund i den øverste køje. Den lyse, svenske sommer-nat glider bort som en drøm, og da jeg ved sekstiden stikker hovedet ud ad vinduet, er det allerede Dalarnas dejlige birketræer, der spejler sig i skovsøernes solglitter. Togskifte i Borlänge. Sidebanen følger Västerdalälven. Vi passerer Insjön, og ved byen med det henrivende navn, Leksand, får vi det første glimt af Siljan, søen som kaldes Sveriges hjerte. Og så er vi i Rättvik.

Jeg slæber min store kuffert den halve

times gang fra stationen til St. Davidsgården. Det går opad. Først ad landevejen. Så til højre ad en lille grusvej, og deroppe på Kaplabetget norr om Rättviks samhäl-

St. Davidsgården i Rättvik

le med en vacker utsikt över Siljan ligger reträtecentret.

Svenskerne har for vane at sige retreat, udtalt på engelsk. Jeg begyndte også at sige »retreat», da jeg i vel 1967 var på kursus på Håstvedagården hos daværende stiftsadjunkt Hans Blennow og lærte at lede en retræte. Vi sagde også »retreat», da vi indbød til de første danske retræter hos søstrene i Kollund. Men ordet betyder jo i alle tilfælde retræte, tilbagetrækning fra hverdagens frontlinie til »et øde sted» for at være ene med sig selv – og Vor Herre!

Retrætens urbillede er Jesu ord i Mark. 6,31: Kom I nu med til et øde sted, så I kan være ene og hvile jer lidt!

St. Davidsgården har navn efter Dalaras og Västmanlands apostel. Den 27. juni i år fejredes institutionens 20-års jubilæum, og samtidig markeredes 900-års mindet for Den hellige David.

Gården er en arkitektonisk perle, som ved selve sin indretning udtrykker retrætens væsen: den er lukket udad og åben indad og opad. De hvidkalkede kassehuse indrammer en lille gårdhave med en dam, hvis springvand med dets stadig rindende og plaskende vand gør stilheden levende.

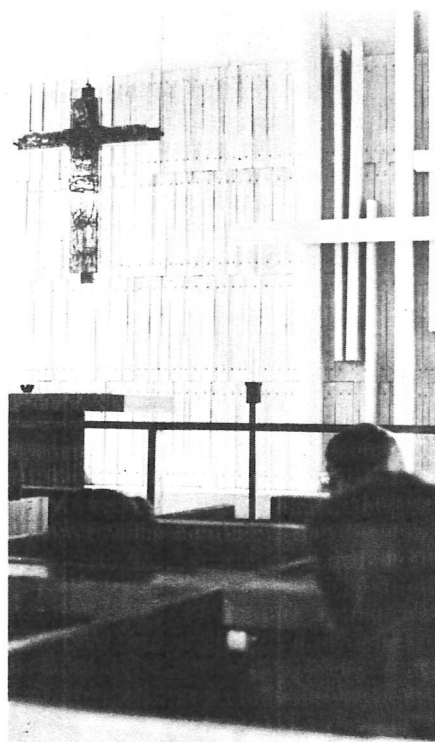
På vej ind kommer man gennem en jerngitterport og går over tre store granitblokke, der er omgivet af dammens vand, så man fornemmer i mere end en forstand, at man forlader »verden».

Hvad finder man så inde i St. Davidsgårdens afsondrede stilhed? Ja, først er der jo Grethe, bestyrerinden, som med stor hjertelighed og varme byder velkommen. Man får anvist sit værelse og føler straks, at man er kommet hjem.

Så er der retrætedagenes faste og stilfærdige rytme: Nadvergudstjeneste hver morgen. Kristi krop hengivet for dig! Middagsbøn, vesper og aftenbøn. Tidebønnerne læses efter Den svenske Tidegård. I kirken, der som alle værelser i hele komplekset er holdt i hvidt, sidder vi i små »båse», så vi nok har fællesskab med hverandre, men dog kan passe os selv.

Messen læses efter 1976-års alternativet til Den svenska Kyrkohandboken, en fælleskirkelig liturgi, moderne i ordets bedste forstand.

Fra retrætens begyndelse til dens slutning er der stilhed, d.v.s. man taler ganske enkelt ikke sammen overhovedet. På nogle vil denne fuldstændige afholdenhed fra tale virke skræmmende. Som jeg har oplevet retræten, er stilheden væsentlig. Man er fri for at tale. Man færdes sammen med en lille flok mennesker – der kan bo 24 retrætedeltagere ad gangen på Davidsgården – og uden ord opbygges der et egenartet fællesskab. En glad gæst på Davidsgården skrev efter en retræte: »Jeg fandt mig selv. Gennem stilheden, det varme fællesskab, den fine musik, den vidunderlige natur blev jeg en helhed, med indre harmoni. Men jeg

St. Davidsgården, kirken

fandt ikke kun mig selv, jeg fandt Gud igen. Han blev her så levende og gav mit indre en fred, som stadig er inde i mig og fylder mig med glæde». Jeg vil skønne, at der findes en god del mennesker, som vil kunne få samme positive oplevelse.

St. Davidsgårdens forstander og åndelige leder en en præst ved navn Per Mases, et stilfærdigt, smilende og varmt menneske. Man fornemmer, at retrætens tystnad har taget bolig i ham. Per Mases ledede også den retræte, jeg deltog i. Hans meditationer var positive og opbyggende: »Viktigare än budet om att missionera, är budet om ömsesidig kärlek. Om kyrkan uttrycker Kristi närvaro, om miljön och gemenskapen omkring Kristus på ett trovärdigt sätt präglas av kärlekens ande, är kyrkan missionerande bara genom att finnas!» »I den kristne bøn bliver vi bevidste om, at vi er fuldstæn-

digt elskede og accepterede!»

I toget hjem fulgte jeg med en af retrætedeltagerne. Når man har været stille i fem dage, har man *ikke* særlig lyst til at tale. Man kan godt sidde helt stille og nyde at være til og »være fuldstændig accepteret og elsket af Gud». Men vi talte dog lidt om meditationerne. »Det var jo aldeles som at sidde ved Herrens fødder», sagde min medrejsende. De svenske gran-skoves uendelighed gled forbi vinduet. Jeg sad og tænkte på en ting, som Per Mases havde lagt os på sinde. »I skal se med hjertet! Engang troede mennesker, at de så med øjnene. Så kom videnskaben og sagde, at man ser egentlig med hjernen. Men skal Du se verden og dine medmennesker rigtigt, skal Du se med hjertet!»

Knud Andersen, Slangerup

VEND TILBAGE, MIN SJÆL, TIL DIN RO

UNDER dette motto blev der igen i år, vist nok for 13. gang, afholdt retræte for mænd i dagene 19.-23. september hos Mariadøtrene i Kollund.

Årets retræteleder var pastor Edmund Jensen, som selv vist nok har været med alle de 13 gange. Deltagerne mødtes søndag til aftensmad og vesper, og efter en kort samling med praktisk instruktion angående retræten gik man efter kompletorium ind i stilheden, som varede uafbrudt til onsdag efter aftensmad.

Men naturligvis brugtes stemmerne til dagens tjenester i Kristlovsangen, som er navnet på Mariagårdens kapel. Hver dag var der foruden messen 6 tidebønner og to meditationer. Meditationerne tog deres udgangspunkt i de enkelte dages messekter.

Under måltiderne, der også blev indtaget i tavshed, læste vores retræteleder bl. a. nordiske myter, samt sin egen gen-

fortælling af Jonasbogen. Her måtte den strikte tavshed dog af og til give efter for dårlig tilbageholdt latter overfor genfortællingens milde og træffende ironi overfor vores egen tid. Med søstrenes overordentlig veltillavede, gode daglige mad og deres stille færd og deltagelse i tjene-stjerne var de ydre rammer for retræten som sædvanlig helt ideelle. Med sjælens ro og sindets åbenhed overfor den levende Gud, som altid giver langt mere, end hvad vi formår at bede om, blev det igen meget givende dage.

Pastor Johs. M. Nielsen stod også i år, men nu for sidste gang, for selve det praktiske arrangement med tilmeldinger og andre aftaler. Det er med stor tak til Johs. M. Nielsen for dette arbejde gennem årene, at jeg som bestyrelsesmedlem i FKF foreløbig har påtaget mig at stå for næste års retræte, som allerede er aftalt og fastlagt til dagene 18.-22. september. Man bedes allerede nu notere sig da-

gene. Søstrene vil maksimalt være i stand til at modtage et antal på 10, så man skal ikke udskyde sin tilmelding, hverken den foreløbige eller den bindende. Tidsfristen for den sidstes vedkommende vil blive meddelt her i bladet senere samt tilgå alle, der afgiver foreløbig tilmelding. Det er under overvejelse at lade een af dagene

være en fastedag, for at vi også sammen kunne få lejlighed til at gøre erfaringer med denne klassiske form for åndelig øvelse. Jeg hører gerne nye og gamle deltageres mening om dette.

Vel mødt i 1983!

Poul Exner, Albertslund

AKTUELT TIL JUL

Re-formatio's læsere gøres opmærksom på, at Poul Ulsdals lille hefte: »Den meningsfyldte Jul» på manges opfordring blev udsendt i 2. oplag forrige år. Heftet er særdeles velegnet som en julehilsen med et lødigt indhold.

Prisen er kun 4,00 kr. pr. stk. — ved køb af 3 stk. 10,00 kr. plus porto. Skriv eller ring til:

Kirkelig Samlings Bogeekspedition
v/pastor Poul Ulsdal
Kirkegade 88
6700 Esbjerg
Telefon 05-13 81 05

EN ANDEN AKTUEL TING

Sognepræst, lic. theol. Jørgen Glenthøjs foredrag den 27/8-1982 ved kirkedagene i Uppsala (omtalt i dette nummer af Re-formatio side 98): »Spørgsmålet om kirkens frihed set ud fra et kirkeretligt synspunkt» er udgivet som en pjece på 20 sider. Den fås for 10,00 kr. plus porto ved henvendelse til:

Re-formatio's ekspedition
v/organist Axel Madsen
Carit Etlarsvej 5, 1.tv.
1814 København V.
Telefon 01-22 67 67

INDHOLDSFORTEGNELSE 1982

<i>Andersen, Bjarne:</i> Iglesia Española Reformada Episcopal	20	<i>Madsen, Ole Skjerbæk:</i> Som i Himlen, således også på jorden	15
<i>Andersen, Knud:</i> En stilhedens oase	99	<i>Madsen, Ole Skjerbæk:</i> Hellig Trefoldigheds Fest	33
<i>Anonymus:</i> En »højmesse».	21	<i>Okkels, Hans Olav:</i> Frank Villy Nør. Et mindeord	45
<i>Bennetzen, Erik m.fl.:</i> Subskriptionsindbydelse. Festskrift til Jørgen Glenthøj	74	<i>Rosendal, Gunnar:</i> Den bortglömda riktningen	22
<i>Braw, Chr. v/P. U.:</i> Den svenske kirkecamp	43	<i>Rosendal, Gunnar:</i> Læst: Jan Redin: Med Pelarstoder Tolv.	27
<i>Bønding, Chr.:</i> Festsdage til kirkelig fornyelse	42	<i>Schrøder, Urban:</i> Hvad fortæller vore salmer om Jomfru Maria?	82
<i>Bønding, Chr.:</i> En sommermorgen klokken halvsv.	95	<i>Svensson, Sven Bertil v/Mads Bøgh:</i> Sakramentalt billedsyn	5
<i>Christensen, Knud:</i> Redaktørens kommentar	54	<i>Tagatz, Helge:</i> Tag imod sandheden!	1
<i>Exner, Poul:</i> Vend tilbage, min sjæl, til din ro	101	<i>Tagatz, Helge:</i> Læst: Jens Møller: Socialisme og kristendom — kan de forenes?	27
<i>Fog, v/Olav:</i> Sven-Bertil Svensson, en kirkens kunstner	3	<i>Ulsdal, Poul:</i> Læst: Poul Hoffmann: Møde på stranden, en Jerusalemfortælling	25
<i>Fog, Olav:</i> Læst: Tom G.A.Hardt: Nåde midlerne i følge den ev.-luth. bekendelse.	24	<i>Ulsdal, Poul:</i> Højkirkelige vinterdage i Norge	64
<i>Fog, Olav:</i> Formandstale 22/5-1982.	35		
<i>Fog, Olav:</i> Den apostolske og katolske arv	61		
<i>Fog, Olav:</i> Ved redaktørskiftet	79		
<i>Glenthøj, Jørgen m.fl.:</i> Subskriptionsindbydelse — Regin Prenter: Guds virkelighed	50		
<i>Hansen, Bjørn:</i> Ved Edel Lykkensdal Poulsens begravelse torsdag den 29. juli 1982	53		
<i>Hansen, J. Em.:</i> Festligt og mindre festligt. Tanker om 1982.	86		
<i>Hansen, Preben:</i> Konfirmationsteologi	68		
<i>Hoffmann, Poul:</i> Læst: Kenneth E. Stevenson og Gary R. Habermas: Jesu ligklæde — ægte eller falsk?	47		
<i>Jacobsen, Henrik Bo:</i> »Peter — og kirkens frihed».	98		
<i>Lunn, Tage:</i> Fra Oliebjerget til Fade-rens højre hånd, tur/retur	56		
<i>Madsen, Axel:</i> Abonnement og kon-tingent for 1982	2		
<i>Madsen, Axel:</i> Jo, det er ganske vist!	81		
<i>Madsen, Hans Oluf:</i> Den gode hyrde og kirkens enhed	77		

NR. 5-6 — 25. ÅRGANG
DECEMBER 1982

<i>Hans Oluf Madsen:</i> Den gode hyrde og kirkens enhed	77
<i>Olav Fog:</i> Ved redaktørskiftet	79
<i>Axel Madsen:</i> Jo, det er ganske vist!	81
<i>Urban Schrøder:</i> Hvad fortæller vore julesalmer om Jomfru Maria?	82
<i>J. Em. Hansen:</i> Festligt og mindre festligt. Tanker om 1982.	86
<i>Chr. Bønding:</i> En sommermorgen klokken halvsv.	95
<i>Henrik Bo Jacobsen:</i> »Peter — og kirkens frihed».	98
<i>Knud Andersen:</i> En stilhedens oase.	99
<i>Poul Exner:</i> Vend tilbage, min sjæl til din ro	101

170 HR PASTØR
KNUD CHRISTENSEN
KIRKEGADE 9
3600 FREDERIKSSUND

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Sognepræst *Knud Christensen*, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund
Telefon 02-31 03 39

REDAKTIONSUDVALG

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*, Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*, Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk
Pastor *Poul Ulsdal*, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Stud. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*, Tousvej 85, 2.tv., 8230 Åbyhøj

EKSPEDITION

Bladet koster 50 kr. årligt i abonnement
Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse,
organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01-22 67 67 Postgiro 2 08 81 42

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

FORMAND

Sognepræst *Olav Fog*, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande
Telefon 05-34 50 61

BESTYRELSE IØVRIGT

Søster *Karen Bagge*, Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Poul Exner*, næstformand, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund
Organist *Axel Madsen*, kasserer, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Sognepræst *Helge Taggatz*, sekretær, Landsbygaden 68, Sengeløse, 2630 Tåstrup

Medlemmer betaler 140 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 160 kr. Studerende og pensionister betaler 70 kr.